

บทที่ 4

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองบุคคลปัญญาอ่อน ในการทำนิติกรรมสัญญา

จากการศึกษาเกี่ยวกับบุคคลปัญญาอ่อนในบทที่ 1 และบทที่ 2 พบว่า ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทย ยังขาดความชัดเจนเกี่ยวกับการคุ้มครองบุคคลปัญญาอ่อนในการทำนิติกรรมสัญญา โดยเฉพาะบุคคลปัญญาอ่อนที่บรรลุนิติภาวะแล้ว แต่มิได้เป็นบุคคลวิกลจริตเพราะบุคคลปัญญาอ่อนเป็นบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา เชื่อคนง่าย ไม่สามารถจะจัดการทำงานโดยตนเองได้ หรือจัดกิจการไปในทางที่อาจจะเสื่อมเสียแก่ทรัพย์สินของตนเองหรือครอบครัว และหากมิได้เป็นบุคคลที่ศาลสั่งให้เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ จะขาดผู้พิทักษ์คอยให้ความยินยอมในการทำนิติกรรมสัญญาอีกด้วย ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้เกิดปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับบุคคลปัญญาอ่อนในการทำนิติกรรมสัญญาดังนี้

4.1. ปัญหาเกี่ยวกับความสามารถในการทำนิติกรรมสัญญา

จากการศึกษากฎหมายเกี่ยวกับความสามารถในการทำนิติกรรมสัญญาแล้ว พบว่า ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยมิได้บัญญัติชัดเจน โดยตรงเกี่ยวกับความสามารถในการทำนิติกรรมสัญญาของบุคคลปัญญาอ่อน แต่ได้บัญญัติเกี่ยวกับการทำนิติกรรมสัญญาของบุคคลวิกลจริตไว้ในมาตรา 30 โดยมีได้นิยามความหมายของคำว่า “บุคคลวิกลจริต” ไว้ จึงทำให้การทำนิติกรรมสัญญาของบุคคลปัญญาอ่อนที่มีได้ถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ และมีได้เป็นบุคคลวิกลจริตจากการตีความของคำว่า “บุคคลวิกลจริต” มีผลสมบูรณ์ตามกฎหมาย ไม่เป็นโมฆียะตามมาตรา 28 มาตรา 34 และมาตรา 30 แล้วแต่กรณี ทั้งๆ ที่ได้ทำนิติกรรมสัญญาไปโดยขาดความสามารถ ซึ่งจะส่งผลเสียต่อบุคคลปัญญาอ่อนเป็นอย่างมาก

เมื่อกฎหมายมิได้มีการนิยามความหมายของคำว่า “บุคคลวิกลจริต” ไว้อย่างชัดเจน จึงมีความเห็นของนักกฎหมาย และจากแนวคำพิพากษาฎีกาที่ได้ตีความของคำว่า “บุคคลวิกลจริต” ไว้มากมาย ดังนี้

ศาสตราจารย์จิติ ดิงสภักดิ์ อธิบายถึงขนาดของความวิกลจริตไว้ว่า “บุคคลที่จิตใจไม่ปกติอันจะได้ชื่อว่าวิกลจริต ต้องไม่เพียงจิตฟั่นเฟือน ซึ่งเป็นกรณีตามมาตรา 34 (เดิม) มาตรา 32

(ใหม่) จะเป็นโรคหรือโดยกำเนิดก็ได้ แต่ถึงขนาดไม่สามารถมีสติรู้ว่าจะไรถูกหรือผิด จนอาจทำการอันเป็นที่เสียหายแก่ทรัพย์สินหรือฐานะของเขา ฉะนั้นก็ต้องเป็นอย่างมาก (grave) จนเป็นไปได้ที่เขาจะจัดการงานของเขาในทางที่ควร และอยู่ในภาวะเช่นนี้เป็นประจำ (habitual) ไม่ใช่เป็นครั้งคราว¹⁵⁷

ศาสตราจารย์จิต เศรษฐบุตร ได้เสนอแนวอธิบายคำว่า “วิกลจริต” ไว้ 2 หลัก คือ¹⁵⁸

ก. จิตไม่ปกตินั้น ต้องมีอาการหนัก ถึงขนาดหมดสติทุกสิ่งทุกอย่าง พุคกันไม่เข้าใจ ไม่รู้ว่าจะไรเป็นอะไร ค้างนี้เพียงสติฟั่นเฟือน หลงๆ ลืมๆ หรือ ไร้สติเฉพาะบางอย่างแต่อย่างอื่นเป็นปกติ จึงหาเข้าอยู่ในความหมายว่า วิกลจริต ในที่นี้ไม่ หากจะขอให้มีการช่วยเหลือบุคคลประเภทหลังนี้ ก็อาจถือให้เข้าเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ คงจะได้ศึกษาในภายหลัง แต่ไม่ใช่ปัญหาในเรื่องนี้ อย่างไรก็ตาม ที่ว่าอาการจิตไม่ปกติต้องหนักนั้น ไม่จำเป็นจะต้องเป็นชนิดดุเดือดถึงต้องกักขัง คนบ้าที่ไม่มีอันตรายแก่ผู้ใดเลยก็เรียกว่าวิกลจริตเหมือนกัน เช่น ศาลได้เคยวินิจฉัยว่า ผู้ป่วยเป็นโรคเนื้องอกในสมอง ต้องนอนเฉยๆ อยู่ตลอดเวลา พุคไม่ได้ หูไม่ได้ยิน ตาทั้งสองมองไม่เห็นนั้น เป็นคนวิกลจริต สั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถได้ (ฎีกาที่ 490/2509 2509 ฎ.458) เพียงแต่ปัญญาอ่อน หูไม่ได้ยิน ไม่ได้ยินไม่ชัด ไม่สามารถดูแลรับผิดชอบโดยลำพัง แต่ไม่มีอาการทางจิตสติไม่ดี ฟั่นเฟือนเป็นครั้งคราวเป็นแต่ไม่สมประกอบไม่ถึงวิกลจริต (ฎีกาที่ 1645/2520 2520 ฎ.1311)

ข. อาการจิตไม่ปกตินี้ ต้องเป็นอยู่เป็นประจำ หมายความว่า บุคคลที่หมดสติไปชั่วระยะเวลาหนึ่ง เช่น คนไข้ที่ละเมอเพ้อคลั่ง หมดสติไปชั่วเวลาที่ไข้กำเริบ หรือบุคคลที่หมดสติไปเพราะเสพยาของมีนเมา ชั่วระยะเวลาที่ของม่ายังแสดงพิษอยู่นั้น ทั้งสองกรณีนี้ไม่เรียกว่าวิกลจริตตามความหมายของมาตรา 29 วิกลจริตจึงต้องเนื่องจากเหตุที่มีอยู่ในตัวบุคคลนั้นเป็นประจำ

สำหรับแนวคำพิพากษาศาลฎีกามีดังต่อไปนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 256/2466 ข้อเท็จจริงว่าจำเลยเป็นโรคมันสมองเปื่อย (Softening of the brain) อันเนื่องมาจากโรคอัมพาต จำเลยยังมีความรู้สึกผิดถูกอยู่บ้างบางครั้ง กรรมการศาลฎีกาเห็นได้ว่าไม่ได้เสียจริตจนถึงเป็นบ้าคลั่ง ไม่ได้สติเลหที่เดียว แต่เมื่อพิจารณาคำให้การของแพทย์โดยถ่องแท้แล้วเป็นที่เห็นได้ว่า ฐานะแห่งมันสมองอันเป็นที่เกิดแห่งสติความรู้และความคิดของจำเลยนั้นห่างจากความเป็นปกติมาก ทั้งนี้เกิดขึ้นเพราะจำเลยเป็นโรคอัมพาตเส้นโลหิตในสมองแตก

¹⁵⁷ จิตติ ดิงศภัทย์, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบุคคล, หน้า 52.

¹⁵⁸ จิต เศรษฐบุตร, หลักกฎหมายแห่งลักษณะ: นิติกรรมและหนี้ แก้ไขเพิ่มเติมโดยนายจิตติ ดิงศภัทย์, พิมพ์ครั้งที่ 3, (กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2524), หน้า 65-66.

โลหิตซึมออกมาข้างอยู่ในเนื้อสมอง จึงทำให้เปื่อย แพทย์เห็นว่าโรคเช่นนี้จำเลยอาจถูกหลอกได้บ้าง อย่าง และแพทย์ได้ทดลองพูดจาหลอกหลวงให้จำเลยพูดและทำในสิ่งที่คนปกติทำไม่ได้ เช่น แพทย์หลอกว่าจะช่วยให้จำเลยได้มรดกในเรื่องความ 100,000 บาท แพทย์จะเอา 50,000 บาท จำเลยก็ยอม และแพทย์ได้อาศษกระดาศซึ่งมีตัวหนังสือข้อความไม่ได้เกี่ยวข้องกับสัญญาอย่างไรเลยให้จำเลยเซ็นหลอกว่า เป็นสัญญา จำเลยเซ็นแล้วก็เซ็น ในที่สุดแพทย์ลงความเห็น ว่า จำเลยไม่รู้สึกละเลย ว่าเงิน 5 บาท กับ 50 บาท นั้นแตกต่างกันอย่างไร รวมความตามความเห็นของแพทย์ที่บรรยายถึงเหตุการณ์ ในความประพุดิทั่ว ๆ ไปของจำเลยแล้ว กรรมการเห็นว่า มีเหตุผลเพียงพอที่จะให้ถือว่าจำเลยเป็นผู้เสียจริต แม้ไม่ถึงขนาดบ้าคลั่งจนไม่ได้สติเลย ก็เสียจริตพอที่จะเป็นผู้ไม่สามารถดูแลจัดการระวาง รักษาทรัพย์สินสมบัติและประโยชน์ได้เสียของตน ได้

พิเคราะห์จากคำพิพากษานี้เสียจริตเนื่องจากเป็นโรคนั้นสมองเปื่อย (Softening of the brain) แม้ไม่ถึงขนาดบ้าคลั่ง ไม่ได้สติ ยังมีความสามารถรู้สึกผิดอยู่บ้างบางครั้ง แต่จากอาการของโรค แพทย์ลงความเห็น ว่า ยากที่จะรักษา และอาการของโรคอาจถูกหลอกได้ ประกอบจากพฤติ กรรมไม่สามารถดูแลจัดการทรัพย์สินสมบัติ และประโยชน์ได้เสียของตน ได้ ถือได้ว่าเป็นผู้เสียจริต เป็นผู้มึสติวิปลาส เป็นคนวิกลจริต

ผู้เขียนเห็นว่า ศาลได้พิจารณาจากข้อเท็จจริงในคำให้การของแพทย์โดยถ่องแท้แล้ว เป็น ที่เห็นได้ว่าฐานะแห่งมันสมองอันเป็นที่เกิดแห่งสติ ความรู้และความคิดของจำเลยนั้นห่างจากความเป็นปกติมาก ทั้งนี้เกิดขึ้นเพราะจำเลยเป็น โรคอัมพาตเส้นโลหิตในสมองแตก แสดงให้เห็นว่า เป็นการตีความคำว่า “บุคคลวิกลจริต” ตามเจตนารมณ์ของกฎหมายแล้ว

คำพิพากษานี้ที่ 490/2509 (ประชุมใหญ่) บุคคลวิกลจริตตามที่บัญญัติไว้ใน ป.พ.พ. มาตรา 29 เดิม (มาตรา 28 ใหม่) นั้น มิได้หมายความว่าเฉพาะถึงบุคคลผู้มีจิตผิดปกติ หรือตามที่เข้าใจกันทั่ว ๆ ไปว่าเป็นบ้าเท่านั้น ไม่ แต่หมายรวมถึงบุคคลที่มีกริยาอาการผิดปกติเพราะสติวิปลาส คือ ขาดความรู้สึก ขาดความรู้สึกลึกซึ้งด้วย เพราะบุคคลดังกล่าวนี้ไม่สามารถประกอบกิจการงานของตนหรือประกอบกิจส่วนตัวของตนได้ทีเดียว

ผู้ที่ป่วยเป็นโรคนี้เองในสมอง ต้องนอนอยู่บนเตียงตลอดเวลา มีอาการพูดไม่ได้ หูไม่ได้ยิน ตาทั้งสองข้างมองไม่เห็น มีอาการอย่างคนไม่มีสติสัมปชัญญะใด ๆ ไร้ความสามารถที่จะทำกิจการทุกอย่าง ถือว่าเป็นบุคคลวิกลจริตตามความแห่ง ป.พ.พ. มาตรา 29 เดิม (มาตรา 28 ใหม่) แล้ว

คำพิพากษาฎีกาที่ 1645/2520 เป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นว่าบุคคลปัญญาอ่อนไม่ได้เป็นบุคคลวิกลจริต ซึ่งวินิจฉัยว่า น.ส.สว่างมีลักษณะปัญญาอ่อน หูไม่ได้ยิน ไม่ชัด ไม่มีอาการทางจิต ไม่สามารถดูแลรับผิดชอบตนเองตามลำพังได้ นางมงคลสติไม่ค่อยดีพินเพื่อนเป็นครั้งคราว บางครั้งพุดรู้เรื่อง บางครั้งไม่รู้เรื่อง ดังนี้ เป็นแต่จิตพินเพื่อนไม่สมประกอบไม่ถึงวิกลจริต

คำพิพากษาฎีกาที่ 74/2527 บุคคลวิกลจริต ตาม ป.พ.พ. มาตรา 29 เดิม (มาตรา 28 ใหม่) มิได้หมายความว่าบุคคลผู้มีจิตผิดปกติหรือตามที่เข้าใจกันทั่ว ๆ ไปว่าเป็นบ้าเท่านั้น แต่หมายรวมถึงบุคคลที่มีกิริยาอาการผิดปกติเพราะสติวิปลาส คือ ขาดความรำลึก ขาดความรู้สึกหรือขาดความรับผิดชอบด้วย เพราะบุคคลดังกล่าวไม่สามารถประกอบกิจการของตนหรือประกอบกิจการส่วนตัวของตนได้ทีเดียว ข.อายุ 92 ปี ไม่รู้สึกตนเอง ไม่รู้จักสถานที่และเวลา พุดจารู้เรื่องบ้าง ไม่รู้เรื่องบ้าง พอถือได้ว่าเป็นบุคคลวิกลจริตแล้ว ผู้ร้องอยู่ร่วมบ้านเดียวกับ ข. และได้ให้การอุปการะเลี้ยงดู ข.ตลอดมา ส่วนผู้คัดค้านแม้จะเป็นบุตร ข.เช่นกัน แต่เคยร้องขอแสดงกรรมสิทธิ์ที่ดินมีโฉนดเฉพาะส่วนของ ข. โดยการครอบครองปรปักษ์มาแล้ว ดังนี้ ศาลตั้งให้ผู้ร้องเป็นผู้อนุบาล ข.ผู้ไร้ความสามารถ

คำพิพากษาฎีกาที่ 5466/2537 คำว่าบุคคลวิกลจริตตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 29 เดิม (มาตรา 28 ใหม่) นั้น มิได้หมายความว่าถึงบุคคลผู้มีจิตผิดปกติ หรือตามที่เข้าใจกันทั่ว ๆ ไปว่าเป็นบ้าเท่านั้นไม่ แต่หมายรวมถึงบุคคลผู้มีกิริยาอาการผิดปกติเพราะสติวิปลาส คือ ขาดความรำลึก ขาดความรู้สึก และขาดความรับผิดชอบด้วย เพราะบุคคลดังกล่าวนี้ไม่สามารถประกอบกิจการของตนหรือประกอบกิจการส่วนตัวของตนได้ เมื่อข้อเท็จจริงได้ความว่า จ. ซึ่งผู้ร้องยื่นคำร้องขอให้ศาลตั้งเป็นคนไร้ความสามารถนั้น ไม่รู้สึกตัวเอง และพุดจู้เรื่องบ้าง ไม่รู้เรื่องบ้าง ซึ่งแพทย์ให้การวินิจฉัยว่าเป็นโรคสมองฝ่อหรือสมองเสื่อมขั้นรุนแรง ไม่สามารถรักษาให้หายได้ตลอดจนไม่อาจปฏิบัติภารกิจส่วนตัวได้ แสดงให้เห็นว่า จ.เป็นคนไม่มีสติสัมปชัญญะ ไร้ความสามารถที่จะดำเนินการทุกสิ่งทุกอย่างด้วยตนเองได้ พอถือได้ว่าเป็นบุคคลวิกลจริตตามบทบัญญัติดังกล่าวแล้วและผู้ร้องเป็นบุตรบุญธรรมของ จ.ถือเป็นผู้สืบสันดาน ย่อมมีฐานะอย่างเดียวกับบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายและมีสิทธิรับมรดกของ จ. ผู้ร้องจึงสมควรเป็นผู้อนุบาล จ.

คำพิพากษาฎีกาที่ 6939/2537 ข้อเท็จจริงฟังว่ามีอาการสมองเสื่อม ขาดความรู้สึกผิดชอบใจไม่ได้ พุดเถอะเถื่อน แพทย์ผู้ทำการรักษาว่าประสาทขาดการสั่งงาน สมองเสื่อม ไม่สามารถรักษาให้หายเป็นปกติได้ มีลักษณะเป็นคนไร้ความสามารถแล้ว

คำพิพากษาฎีกาที่ 1918/2541 ช.สุภาพไม้ดี มีอากรหลงลืม และตาไม่ค่อยดีมาตั้งแต่ปี 2532 มีอายุสูงถึง 95 ปี หนังสือสัญญาให้ที่ดินพิพาทแก่จำเลย ช.ใช้วิธีพิมพ์ลายนิ้วมือแทนการลงลายมือชื่อ ซึ่งอาจมีบุคคลช่วยจับมือให้พิมพ์ลายนิ้วมือก็เป็นได้ ต่างกับเมื่อครั้งที่ ช.ทำพินัยกรรมแบบเอกสารฝ่ายเมืองและบันทึกข้อความซึ่ง ช.ลงลายมือชื่อด้วยการเขียนและในบันทึกข้อความ ช.ได้เขียนข้อความเป็นตัวหนังสือยาวถึง 12 บรรทัดแสดงให้เห็นว่าในตอนนั้นนอกจาก ช.จะมีสติสัมปชัญญะที่สมบูรณ์ดีแล้ว ข้อความที่ปรากฏยังทำให้ล่วงรู้เจตนาของ ช. ว่าเจตนาจะยกกรรมสิทธิ์ในที่ดินพิพาทให้แก่โจทก์เพียงผู้เดียว สัญญาให้ที่ดินพิพาทแก่จำเลย จึงตกเป็นโมฆียะตาม ป.พ.พ. มาตรา 30 เมื่อ ช.ถึงแก่ความตายก่อนมีการบอกล้างโมฆียกรรม โจทก์ซึ่งเป็นทายาท ช.ย่อมมีสิทธิบอกล้างได้ตามมาตรา 175 และการที่โจทก์ฟ้องคดีนี้ ก็ถือได้ว่าโจทก์บอกล้างแล้ว ย่อม ตกเป็นโมฆะตามมาตรา 176

จากตัวอย่างคำพิพากษาฎีกาข้างต้น ผู้เขียนเห็นว่าแม้จะได้ตีความตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ของคำว่า “บุคคลวิกลจริต” แล้ว ก็ยังไม่อาจรวมถึง บุคคลปัญญาอ่อนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้ว โดยยังไม่ถึงขั้นเป็นบุคคลวิกลจริตที่ไม่มีสติสัมปชัญญะใดๆ หรือไม่รู้สึกรู้สึกรับใดๆ เลย แต่ยังมีพัฒนาการ ไม่สมวัย อายุสมองไม่เท่ากับอายุจริง ชอบเลียนแบบ และถูกชักจูงง่าย ไม่มีการพลิกแพลง ตัดแปลงสิ่งใดๆ หรือไม่สามารถจัดการทำงานได้ด้วยตนเอง หรือจัดการไปในทางที่อาจจะเสื่อมเสียต่อทรัพย์สินของตนเองหรือครอบครัวได้

อีกทั้งหากมิได้มีการร้องขอให้บุคคลปัญญาอ่อนเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ จึงไม่มีผู้พิทักษ์คอยให้ความยินยอม ดูแลช่วยเหลือบุคคลปัญญาอ่อนในการทำนิติกรรมสัญญาตามมาตรา 32 และมาตรา 34 ซึ่งอาจทำให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลปัญญาอ่อนได้ เพราะบุคคลปัญญาอ่อนได้ทำนิติกรรมสัญญา โดยที่มีความรู้ความเข้าใจเพียงเล็กน้อย หรือขาดความรู้ความเข้าใจถึงลักษณะหรือผลของนิติกรรมสัญญา หรือไม่ได้ใช้ความคิดของตนเองเพราะทำไปโดยเลียนแบบผู้อื่นหรือถูกชักจูงต่างๆ ที่บรรลุนิติภาวะแล้ว โดยสามารถยกตัวอย่างประกอบได้ดังนี้

ตัวอย่างที่ 1 นาย ก. นาย ข. และนาง ค. เป็นบุตรของนาง ง. ต่อมา นาง ง. ป่วยตายโดยมิได้ทำพินัยกรรมไว้ นาย ก. นาย ข. และนาง ค. จึงได้ตกลงแบ่งทรัพย์สินมรดกกัน โดยนาย ก. ซึ่งเป็นบุคคลปัญญาอ่อนตัดสินใจตกลงแบ่งมรดกเพราะเห็นว่าเพื่อนของตนก็เคยทำ ซึ่งเป็นการเลียนแบบผู้อื่น โดยที่ไม่ได้ใช้ความคิดของตัวเอง หรือกรณีที่ทำตามที่นาย ข. และนาง ค. บอกให้เซ็น นาย ก. ก็เลยตกลงเซ็น โดยที่ไม่ได้ใช้ความคิดของตัวเองเช่นกัน ซึ่งเกิดจากการเชื่อคนง่าย ไม่ใช่เกิดจากความไว้วางใจเหมือนเช่นบุคคลปกติ ถ้าเป็นบุคคลปกติจะต้องใช้ความคิดของตนก่อนที่จะตัดสินใจทำ

อะไร แต่บุคคลปัญญาอ่อนจะเชื่อคนง่าย ไม่มีการพลิกแพลง หรือคัดแปลงสิ่งใดๆ ขาดความสามารถในการตกลงแบ่งทรัพย์สินมรดก ดังนั้น การตกลงแบ่งมรดกของ นาย ก.ดังกล่าวจะส่งผลเสียต่อนาย ก.ได้

ตัวอย่างที่ 2 นาย ก.ซึ่งเป็นบุคคลปัญญาอ่อนถูกนาย ส.ชักจูงให้ขายรถยนต์ หรือขายที่ดินของคนให้แก่ นาย ส. ในราคาถูก โดยที่นาย ส.รู้ว่านาย ก.เป็นบุคคลปัญญาอ่อน แต่สัญญาจะมีผลสมบูรณ์ตามกฎหมาย ไม่มีผลเป็นโมฆียะ ตามมาตรา 30 เพราะนาย ก. ไม่ใช่บุคคลวิกลจริต แต่การขายนั้นเกิดจากการถูกชักจูง และเชื่อง่าย ไม่ได้ใช้ความคิดว่ารถยนต์ที่ตนจะขายนั้นเหมาะสมแก่ราคาหรือไม่ หรือขายที่ดินไปโดยมิได้ใช้ความคิดพิจารณาเพราะหวั่นว่าเป็นที่ดินที่เจริญแล้ว ราคาต้องแพงแน่นอน ฯลฯ ก่อนที่ตัดสินใจขายไปเพราะเขาไม่รู้เลยว่าจะต้องพิจารณาจากอะไรบ้างในการแสดงเจตนาทำสัญญาซื้อขายนั้น ก็รู้แต่ขายทรัพย์สินไปกับใคร และจะได้เงินมาเท่านั้น โดยมิได้ใช้ความคิดใดๆ ในการตัดสินใจทำสัญญา ดังนั้นการแสดงเจตนาของนาย ก. ซึ่งเป็นบุคคลปัญญาอ่อนนั้นเป็นการแสดงเจตนาที่บกพร่องที่ไม่สามารถจัดการเกี่ยวกับทรัพย์สินของตนเองได้ แต่ไม่สามารถจะปรับใช้กับมาตรา 30 ได้เพราะเขาไม่ใช่บุคคลวิกลจริต ซึ่งจะทำให้บุคคลปัญญาอ่อนได้รับความเสียหายได้

ตัวอย่างที่ 3 ใครขออะไรจากนาย ข. ซึ่งเป็นบุคคลปัญญาอ่อน เขาก็ให้ ไม่ว่าทรัพย์สินนั้นจะมีราคาแพงหรือไม่ก็ตาม เช่น ให้แหวนทองและวิทยุกับนายหนึ่ง ให้โทรศัพท์มือถือและวีซีดีกับนายสอง ให้กล้องถ่ายรูปและคอมพิวเตอร์กับนายสาม กรณีนี้เขามีเจตนาจะให้ทรัพย์สินนั้นแล้ว แต่เขาก็ยังไม่สามารถจัดการทรัพย์สินของตนเองได้ ถ้ามีการร้องขอต่อศาลให้นาย ข. เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ นาย ข.ก็สามารถถูกศาลสั่งให้เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถได้ เพราะว่าเขาไม่ใช่บุคคลวิกลจริตแต่ไม่สามารถจัดการทรัพย์สินของตนเองได้ เมื่อเขาไม่ใช่บุคคลวิกลจริต แล้วถ้ายังไม่มีการร้องขอต่อศาลเพื่อให้ศาลสั่งว่าเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ เมื่อเขาได้ให้ทรัพย์สินสิ่งใดแก่บุคคลใดไป การให้นั้นก็เป็นการนิยามสัญญาที่มีผลสมบูรณ์ตามกฎหมายแล้ว เพราะเขามีเจตนาจะให้ แต่การให้นั้นเกิดจากการที่เขาไม่ได้คำนึงว่าทรัพย์สินที่ให้นั้นจะมีราคาแพงแค่ไหน ประกอบกับถูกสอนให้เป็นคนมีน้ำใจ แบ่งปัน มีศีลธรรม ดังนี้ การให้นั้นจะส่งผลเสียต่อบุคคลปัญญาอ่อนเพราะเขาไม่สามารถดูแลจัดการทรัพย์สินของตนได้

ตัวอย่างที่ 4 นายม่วงซึ่งเป็นบุคคลปัญญาอ่อนทราบว่าพันธกรรมคือการกำหนดในเรื่องทรัพย์สินของตนหรือในการต่างๆที่มีผลเมื่อตาย จึงตัดสินใจยกทรัพย์สินให้หลานซึ่งเป็นลูกของพี่

เพราะถูกป่าซึ่งรู้ดีว่านายม่วงเป็นบุคคลปัญญาอ่อน ชักชวนว่าถ้ายกให้ลูกของป่าแล้วจะได้มีคนช่วยดูแลทรัพย์สินให้เมื่อนายม่วงตาย โดยไม่ได้ใช้ความคิดของตนพิจารณาต่อว่า การทำพินัยกรรมนั้นสามารถยกทรัพย์สินให้บุคคลอื่นก็ได้ หรือหากไม่ทำพินัยกรรมไว้ พี่น้องของเขาที่ยังมีชีวิตอยู่ก็สามารถได้รับมรดกต่อได้ตามกฎหมายมรดก เมื่อเขามีอายุมากขึ้นหรือรู้ว่าแม้ไม่ทำพินัยกรรมไว้ทรัพย์สินของเขาก็สามารถตกทอดแก่พี่น้องของเขาได้ตามกฎหมายมรดก เช่นนี้เขาอาจไม่ทำพินัยกรรมฉบับดังกล่าวขึ้นก็ได้ ดังนั้น การทำพินัยกรรมของบุคคลปัญญาอ่อนที่ยกทรัพย์สินให้ลูกของป่านั้น จึงเกิดจากการขาดความสามารถในการทำพินัยกรรมในขณะที่ทำพินัยกรรม

ตัวอย่างที่ 5 นางสาวแปดเป็นลูกเศรษฐีแต่ฝึกหัดทำงาน เช่น ถ่ายเอกสาร ที่สำนักงานแห่งหนึ่งที่ทำธุรกิจเกี่ยวกับการขายบ้าน เห็นบ้านตามตัวอย่างที่บริษัทขายแล้วอยากได้ จึงตัดสินใจขอซื้อจากบริษัท โดยที่มิได้ใช้ความคิดของตนว่า บ้านหลังนั้นอยู่แถวไหนหรือเป็นการขายแค่ตัวบ้านโดยมิได้มีเฟอร์นิเจอร์ที่ประดับโชว์ไว้ด้วย แล้วราคาบ้านจะเหมาะสมหรือไม่ ซึ่งอาจต้องให้ลดราคาได้ แต่นางสาวแปดก็มิได้มีการต่อรองราคาใดๆ และบริษัทก็รู้ดีว่านางสาวแปดเป็นบุคคลปัญญาอ่อน กรณีเช่นนี้นางสาวแปดมิได้เป็นบุคคลวิกลจริต แต่ขาดความสามารถในการจัดการทรัพย์สินของตนด้วยตนเองได้ซึ่งอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อนางสาวแปดได้

ตัวอย่างที่ 6 นายขาว ซึ่งเป็นบุคคลปัญญาอ่อนอายุ 25 ปี พอเห็นคนอื่นเล่นเกมสก็อยากเล่นบ้าง จึงเอาเงินของตนหรืออาจเอาเงินของพ่อแม่ไปซื้อเกมสมากมาย โดยไม่ได้ใช้ความคิดของตนในการตัดสินใจเลือกซื้อเกมส แต่เป็นการซื้อมาเพราะทำตามคนอื่นและอยากได้โดยไม่สนใจอะไรทั้งสิ้น ซึ่งส่งผลเสียต่อทรัพย์สินของบุคคลปัญญาอ่อนหรือของพ่อแม่ได้ เพราะนายขาวตัดสินใจซื้อเกมสมาโดยขาดความสามารถในการทำสัญญาซื้อขายเกมส

ตัวอย่างที่ 7 นางสาวกล้วยอายุ 24 ปีเห็นแม่ซื้อจักรจากร้านของนางเงาะ จึงไปขอซื้อจักรกับนางเงาะมาอีก 4 เครื่องบ้าง เป็นการซื้อเลียนแบบแม่ของตน มิได้เกิดจากการใช้ความคิดของตัวเองในการตัดสินใจซื้อจักร และนางเงาะก็รู้ดีว่านางสาวกล้วยเป็นบุคคลปัญญาอ่อน เช่นนี้ถือได้ว่านางสาวกล้วยไม่สามารถจัดการทรัพย์สินได้ด้วยตนเอง

ตัวอย่างที่ 8 นายเสือซึ่งเป็นบุคคลปัญญาอ่อนมีอายุ 27 ปีได้รับทรัพย์สินมรดกมาโดยเป็นเงินจำนวน 600,000 บาท และบ้านอีก 1 หลังราคา 800,000 บาท พอลงทุนเรื่องนี้แล้ว และลงทุนกำลังอยากได้รถคันใหม่ราคา 900,000 บาท เลยชักชวนให้นายเสือขายบ้านราคา 800,000 บาท แก่นายม้าและเอาเงินมาอีก 100,000 บาทเพื่อจะได้ไปซื้อรถคันใหม่มา นายเสือกก็เชื่อ โดยไม่ได้ใช้ความคิด

ของคนในการพิจารณาขายบ้าน รู้แต่ว่าจะได้รอมมาแค่นั้น หากเป็นบุคคลทั่วไปจะมีการพิจารณาสิ่งต่างๆ ประกอบในการตัดสินใจทำการซื้อหรือขายทรัพย์สินของคนด้วย เช่น หากขายบ้านไปตอนนี้จะได้ราคาถูกลงมาก ถ้าไม่ขายตอนนี้ รออีก 2 ปีค่อยขาย บ้านอาจมีราคาแพงขึ้นก็ได้ หรือหากขายบ้านไปตอนนี้ก็จะหาซื้อบ้านในแหล่งเจริญเช่นนี้อีกในราคาที่แพงมาก เป็นต้น แต่บุคคลปัญญาอ่อนจะไม่ได้คิดในสิ่งเหล่านี้ จึงอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อนายเสื่อซึ่งเป็นบุคคลปัญญาอ่อนได้

ตามตัวอย่างดังกล่าวข้างต้น บุคคลปกติที่ผิดพลาดจากการทำสัญญาจะนำมาอ้างว่าตนไม่ได้ใช้ความคิดไม่ได้ เพราะว่าเขาไม่ได้มีบุคลิกลักษณะต่างๆ หรือขาดความสามารถในการทำนิติกรรมสัญญาเหมือนบุคคลปัญญาอ่อนดังที่กล่าวมาข้างต้น ซึ่งสามารถพิสูจน์กันให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่าความสามารถของบุคคลปัญญาอ่อนมีไม่เท่ากับบุคคลปกติในวัยเดียวกัน

นอกจากนี้ ตามตัวอย่างดังกล่าวข้างต้น ก็ต่างจากสัญญาที่เกิดจากการถูกกลั่นแกล้งด้วย เพราะไม่ต้องมีการใช้ข้อบทยลอกกลวงใดๆ เลย บุคคลปัญญาอ่อนก็เชื่อโดยง่าย ทำให้ไปเพราะเกิดการขาดความสามารถในการทำนิติกรรมสัญญาจึงไม่เข้ามาตรา 159 อีกทั้งไม่ใช่สัญญาที่เกิดจากการข่มขู่ ตามมาตรา 164 ไม่ใช่กรณีของการสำคัญผิดตามมาตรา 156 และมาตรา 157 อีกด้วยเพราะไม่ต้องมีใครมาบังคับให้ทำสัญญา ไม่ได้เข้าใจผิดถึงสาระสำคัญหรือคุณสมบัติของบุคคลหรือทรัพย์สิน บุคคลปัญญาอ่อนก็ตกลงทำสัญญาได้โดยง่าย

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าการกระทำต่างๆ ของบุคคลปัญญาอ่อนที่ไม่สามารถจัดการทรัพย์สินของตนเองได้ด้วยตนเอง เพราะเขาได้ทำโดยเชื่อคนง่ายอย่างผิดธรรมดาสามัญชนไม่มีการพลิกแพลง คัดแปลง โดยไม่มีการใช้ความคิดของตนเพราะทำโดยเลียนแบบ ไม่มีข้อสงสัยใดๆ หรือถูกชักจูงง่าย ทำให้เกิดนิติกรรมสัญญาขึ้นมา และหากคู่สัญญารู้ว่าทำสัญญากับบุคคลปัญญาอ่อนที่ขาดความสามารถในการทำนิติกรรมสัญญาด้วย นิติกรรมสัญญานั้นก็ยังคงมีผลสมบูรณ์ตามกฎหมาย เพราะไม่มีผลเป็นโมฆียะตามมาตรา 30 เนื่องจากบุคคลปัญญาอ่อนมิใช่บุคคลวิกลจริต ซึ่งจะส่งผลเสียต่อบุคคลปัญญาอ่อนเป็นอย่างมาก หากภายหลังบุคคลปัญญาอ่อนรู้ว่าทรัพย์สินที่ตนขายไปนั้นขาดทุนอย่างมาก หรือรู้ว่าการตกลงแบ่งทรัพย์สินรคณันตนได้ไม่เท่ากับคนอื่น ฯลฯ บุคคลปัญญาอ่อนก็จะไม่สามารถบอกล้างนิติกรรมสัญญานั้นได้ และหากต่อมาปรากฏว่า บุคคลปัญญาอ่อนตาย ทายาทของบุคคลปัญญาอ่อนที่จะได้รับทรัพย์สินรคคดังกล่าวซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสีย ก็ไม่สามารถบอก

ล้างนิติกรรมสัญญาที่บุคคลปัญญาอ่อน (ในฐานะเจ้ามรดก) ทำไว้ได้ เนื่องจากนิติกรรมสัญญาที่มีผลเป็นโมฆียะเท่านั้นที่กำหนดให้บุคคลตามมาตรา 175¹⁵⁹ ที่มีสิทธิบอกล้างได้

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าบุคคลปัญญาอ่อนซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้ว ยังคงเป็นบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ไม่สามารถจัดการทรัพย์สินต่างๆ ได้ด้วยตนเองหรือจัดการไปในทางที่อาจเสื่อมเสียแก่ทรัพย์สินของตนหรือครอบครัวได้นั้น อีกทั้งมิได้มีผู้พิทักษ์คอยให้ความช่วยเหลือดูแลหรือให้ความยินยอมในการทำนิติกรรมสัญญาต่างๆ เพราะยังมีได้ถูกศาลสั่งให้เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ นอกจากนี้ก็มีได้เป็นบุคคลวิกลจริต อาจได้รับความเสียหายได้จากการทำนิติกรรมสัญญาและจะไม่ได้รับประโยชน์จากมาตรา 30 ดังเช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 1645/2520 ตามที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 2 แต่กรณีบุคคลวิกลจริตที่ศาลยังไม่ได้สั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถตามมาตรา 30 นั้น ยังได้รับประโยชน์จากมาตราดังกล่าวได้ ดังเช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 6350/2541 (ประชุมใหญ่) และ คำพิพากษาฎีกาที่ 8515/2538

คำพิพากษาฎีกาที่ 6350/2541 (ประชุมใหญ่) แม้ ส. ได้ทำสัญญาจะซื้อขายที่ดินทั้ง 8 แปลง ในขณะที่ ส. เป็นปกติอยู่ก็ตาม แต่ในช่วงระยะเวลาที่ ส. จะต้องไปโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินขายให้แก่ผู้จะซื้อตามสัญญาจะซื้อขายนั้นเป็นเวลาภายหลังที่ ส. ได้ถูกศาลมีคำสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถและให้อยู่ในความอนุบาลของผู้ร้องแล้ว ดังนั้น เมื่อผู้ร้องซึ่งเป็นผู้อนุบาลประสงค์ปฏิบัติตามสัญญาจะซื้อขาย โดยดำเนินการจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินทั้ง 8 แปลง ขายให้ผู้จะซื้อ ผู้ร้องจึง

¹⁵⁹ มาตรา 175 ซึ่งบัญญัติว่า “โมฆียะกรรมนั้น บุคคลต่อไปนี้จะบอกล้างเสียก็ได้

(1) ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้เยาว์ซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้ว แต่ผู้เยาว์จะบอกล้างก่อนที่ตนบรรลุนิติภาวะนั้นก็ได้ ถ้าได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม

(2) บุคคลซึ่งศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ เมื่อบุคคลนั้นพ้นจากการเป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถแล้ว หรือผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์แล้ว แต่คนเสมือนไร้ความสามารถจะบอกล้างก่อนที่พ้นจากการเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถก็ได้ถ้าได้รับความยินยอมของผู้พิทักษ์

(3) บุคคลผู้แสดงเจตนาเพราะสำคัญผิด หรือถูกกลฉ้อฉล หรือถูกข่มขู่

(4) บุคคลวิกลจริตผู้กระทำการอันเป็นโมฆียะตามมาตรา 30 ในขณะที่จริตของบุคคลนั้นไม่วิกลแล้ว

ถ้าบุคคลผู้ทำนิติกรรมอันเป็นโมฆียะถึงแก่ความตายก่อนมีการบอกล้างโมฆียะกรรม ทายาทของบุคคลดังกล่าวอาจบอกล้างโมฆียะกรรมนั้นได้”

ต้องได้รับอนุญาตจากศาลก่อนตาม ป.พ.พ. มาตรา 28 วรรคสองและมาตรา 1574(1) ประกอบ มาตรา 1598/18 วรรคสอง

สัญญาจะซื้อขายเป็นนิติกรรมที่ ส. ผู้จะขายเป็นบุคคลวิกลจริตและได้กระทำในขณะที่ จริตวิกลอยู่ ทั้ง จ. ผู้จะซื้อได้รู้แล้วด้วยว่า ส. เป็นคนวิกลจริต นิติกรรมสัญญาจะซื้อขายจึงตกเป็น โมฆิยะ แต่ผู้ร้องในฐานะผู้อนุบาลซึ่งมีสิทธิบอกล้างนิติกรรมอันเป็นโมฆิยะนั้นมิได้บอกล้างต่อผู้ จะซื้อ ทั้งผู้ร้องยังได้แสดงเจตนาขอทำนิติกรรมซื้อขายที่ดินดังกล่าวแทน ส. โดยการไปติดต่อเจ้า หน้าทีที่สำนักงานที่ดิน และยื่นคำร้องขอต่อศาลเพื่อขอทำนิติกรรมโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินขายแทน ส. ซึ่งผู้รับมอบอำนาจของ จ. ผู้จะซื้อได้มาแถลงต่อศาลชั้นต้นว่าประสงค์จะซื้อที่ดินทุกแปลง พฤติ การดังกล่าวถือได้ว่าผู้ร้องได้ให้สัตยาบันแก่สัญญาจะซื้อขายซึ่งเป็นโมฆิยะกรรมโดยการแสดง เจตนาแก่ จ. ผู้จะซื้อซึ่งเป็นคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งแล้วตาม ป.พ.พ. มาตรา 178 สัญญาจะซื้อขายจึงเป็น อันสมบูรณ์มาแต่เริ่มแรก ตามมาตรา 177 มีผลผูกพันให้ผู้ร้องต้องปฏิบัติตามสัญญา

คำพิพากษาฎีกาที่ 8515/2538 ในขณะที่จำเลยทำสัญญาจะซื้อจะขายที่ดินพิพาท จำเลย เป็นคนวิกลจริต โดยที่ศาลยังมีคำสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ และโจทก์รู้อยู่แล้วว่าจำเลยเป็น คนวิกลจริตในขณะนั้น สัญญาจะซื้อจะขายดังกล่าวจึงเป็นโมฆิยะ

ทนายของจำเลยจะให้สัตยาบันแก่สัญญาจะซื้อขายที่ดินพิพาทซึ่งจำเลยได้กระทำขึ้นได้ ต่อเมื่อจำเลยผู้ทำนิติกรรมอันเป็น โมฆิยะได้ถึงแก่ความตายก่อนมีการบอกล้างโมฆิกรรมนั้น เมื่อ ข้อเท็จจริงฟังได้ว่าจำเลยยังไม่ถึงแก่ความตาย ทนายของจำเลยก็ไม่อาจให้สัตยาบันได้

เมื่อนาย จ. ได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้อนุบาลของจำเลยภายหลังโจทก์ฟ้องคดีนี้แล้วไม่ปรากฏ ว่า นาย จ. ได้ให้สัตยาบันแก่สัญญาดังกล่าวมาก่อน เช่นนี้ นาย จ. มีสิทธิบอกล้างสัญญาจะซื้อขายที่ ดินพิพาทได้ตาม ป.พ.พ. มาตรา 175(2) และเมื่อบอกล้างแล้วสัญญาจะซื้อจะขายที่ดินพิพาท จึงตก เป็นโมฆะมาแต่เริ่มแรกตาม ป.พ.พ. มาตรา 176

การกลับคืนสู่ฐานะเดิมของคู่กรณีของโมฆิกรรมซึ่งถูกบอกล้างเป็น โมฆะมาแต่เริ่ม แรกนั้น ต้องเป็นกรณีที่ผู้ใช้สิทธิเรียกร้องเพื่อกลับคืนสู่ฐานะเดิม เมื่อ โจทก์ฟ้องขอให้จำเลย ปฏิบัติตามสัญญาจะซื้อขายที่ดินพิพาท มิได้ใช้สิทธิเรียกร้องขอกลับคืนสู่ฐานะเดิมตาม ป.พ.พ. มาตรา 176 ย่อม ไม่มีเหตุที่ศาลจะพิพากษาให้จำเลยคืนเงินมัดจำบางส่วนพร้อมดอกเบี้ยให้แก่โจทก์

4.2. ปัญหาเกี่ยวกับการแสดงเจตนาในการทำนิติกรรมสัญญา

เนื่องจากประเทศไทยเป็นระบบประมวลกฎหมาย ซึ่งยึดถือตัวบทกฎหมายเป็นสำคัญใน การปรับใช้กฎหมาย โดยมีประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เป็นบทบัญญัติที่สำคัญต่อการปรับใช้

กับกรณีการทำนิติกรรมสัญญา แต่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มิได้บัญญัติชัดเจนถึงลักษณะการแสดงออกของบุคคลปัญญาอ่อนที่มีความรู้ความเข้าใจเพียงเล็กน้อยหรือมีความรู้เท่าไม่ถึงการณ์หรือขาดความรู้ความเข้าใจถึงลักษณะและผลของนิติกรรมสัญญานั้น จะถือได้ว่าเป็นการแสดงเจตนาในการทำนิติกรรมสัญญาแล้วหรือไม่ ซึ่งเป็นประเด็นปัญหาที่สำคัญที่มีต่อผลของนิติกรรมสัญญาเพราะถ้าหากถือได้ว่าเป็นการแสดงเจตนาแล้ว ก็เกิดเป็นนิติกรรมสัญญาได้ แต่ถ้าหากถือไม่ได้ว่าเป็นการแสดงเจตนาหรือขาดเจตนาแล้ว ก็ไม่เป็นนิติกรรมสัญญาตามกฎหมาย

หากการแสดงออกของบุคคลปัญญาอ่อน ถือได้ว่าเป็นการแสดงเจตนาในการทำนิติกรรมสัญญาแล้ว ก็จะมีผลทำให้นิติกรรมสัญญาเกิดขึ้น มีผลบังคับทางกฎหมาย ผู้ทำนิติกรรมสัญญาจะต้องปฏิบัติตามนิติกรรมสัญญานั้น หากฝ่ายใดผิดสัญญาก็สามารถบอกเลิกสัญญาหรือฟ้องบังคับให้ชำระหนี้หรือปฏิบัติตามสัญญา และอาจเรียกค่าเสียหายได้ตามสัญญา แต่หากการแสดงออกของบุคคลปัญญาอ่อนนั้นไม่เป็นการแสดงเจตนาตามกฎหมายแล้ว นิติกรรมสัญญานั้นก็ไม่มีผลทางกฎหมาย ไม่มีผลผูกพันผู้ทำนิติกรรมสัญญานั้น ผู้ทำนิติกรรมสัญญา也不需要ชำระหนี้หรือปฏิบัติตามสัญญาดังกล่าว และยังสามารถเรียกทรัพย์สินได้ในฐานะเจ้าของทรัพย์สินตามมาตรา 1336¹⁶⁰ ได้ เพราะเจ้าของทรัพย์สินมีสิทธิติดตามเอาคืนทรัพย์สินของตนได้เสมอ แต่การติดตามเอาคืนซึ่งทรัพย์สินของตนนี้มีข้อยกเว้นอยู่ตามมาตรา 1299 วรรค 2 และมาตรา 1329 ถึง มาตรา 1332¹⁶¹ ซึ่งเป็นข้อยกเว้นของหลักผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน เนื่องจากกฎหมายบัญญัติถึงผลของผู้ได้ทรัพย์สินในพฤติการณ์ ตามมาตรา 1299 วรรค 2 และมาตรา 1329 ถึงมาตรา 1332¹⁶² ไว้ว่าสิทธิของผู้ได้ทรัพย์สิน

¹⁶⁰ มาตรา 1336 บัญญัติว่า “ภายในบังคับแห่งกฎหมาย เจ้าของทรัพย์สินมีสิทธิใช้สอย และจำหน่ายทรัพย์สินของตน และได้ซึ่งดอกผลแห่งทรัพย์สินนั้น กับทั้งมีสิทธิติดตามและเอาคืนซึ่งทรัพย์สินของตนจากบุคคลผู้ไม่มีสิทธิจะยึดถือไว้ และมีสิทธิขังขวางมิให้ผู้อื่นสอดเข้าเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินนั้น โดยมีขอบด้วยกฎหมาย”

¹⁶¹ บัญญัติ สุชีวะ, คำอธิบายกฎหมายลักษณะทรัพย์สิน (กรุงเทพฯ: บริษัท กรุงเทพมหานคร จำกัด, 2540), หน้า 183.

¹⁶² มาตรา 1299 วรรค 2 บัญญัติว่า “ถ้ามีผู้ได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์หรือทรัพย์สินอื่นเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ โดยทางอื่นนอกจากนิติกรรม สิทธิของผู้ได้มานั้นถ้ายังมีได้จดทะเบียนในโฉนดที่ดินเป็นการเปลี่ยนแปลงทางทะเบียนไม่ได้และสิทธิอันยังมีได้จดทะเบียนนั้นมิให้ยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้บุคคลภายนอกผู้ได้สิทธิมาโดยเสียดำตอบแทนและโดยสุจริต และได้จดทะเบียนสิทธิโดยสุจริตแล้ว

มาตรา 1329 บัญญัติว่า “สิทธิของบุคคลผู้ได้มาซึ่งทรัพย์สิน โดยมีค่าตอบแทนและโดยสุจริตนั้น ท่านว่ามีเสียไป ถึงแม้ว่าผู้โอนทรัพย์สินให้จะได้ทรัพย์สินนั้นมาโดยนิติกรรมอันเป็น โหม้มิยะ และนิติกรรมนั้น ได้ถูกบอกล้างภายหลัง”

ทรัพย์สินในกรณีดังกล่าวไม่เสียไป หรือหากไม่มีทางฟ้องตามกฎหมายอย่างอื่นและเป็นกรณีที่ปรับเข้ากับเรื่องลาภมิควรได้ (เป็นกรณีที่ได้ทรัพย์สินมาโดยปราศจากมูลอันจะอ้างกฎหมายได้ และเป็นทางให้บุคคลอีกคนหนึ่งนั้นเสียเปรียบ) ก็สามารถใช้เรียกทรัพย์สินได้ในฐานลาภมิควรได้ ซึ่งสอดคล้องกับข้อความที่ว่า “ในการฟ้องคดีลาภมิควรได้ (l' action de in rem verso) นอกจากจะต้องไม่มีมูลที่จะอ้างได้ตามกฎหมาย (absence de cause juridique) อันเป็นข้อไขตามกฎหมาย (conditions juridiques) แล้วก็ต้องไม่มีทางแก้ตามกฎหมายอย่างอื่น (absence d' autre moyen de droit) ด้วยเหตุนี้ ถ้าหากเรียกร้องหรือฟ้องโดยอาศัยมูลสัญญาหรือละเมิด จัดการงานนอกสั่งหรืออาศัยสิทธิตามกฎหมายประการอื่นใดแล้ว ก็จะฟ้องเรียกร้องโดยมูลลาภมิควรได้มิได้ มูลสัญญา เช่น การฟ้องเรียกร้องให้ส่งทรัพย์สินตามสัญญา เมื่อเลิกสัญญาแล้วคู่กรณีต้องกลับคืนสู่ฐานะเดิม (มาตรา 391) มูลละเมิด เช่น ลักทรัพย์ไป ก็ต้องคืนทรัพย์สินแก่เขา (มาตรา 438) หรือสิทธิตามกฎหมาย เช่น เจ้าของทรัพย์สินมีสิทธิติดตามเอาคืน (มาตรา 1336) ฯลฯ เหล่านี้ จะฟ้องโดยมูลลาภมิควรได้ไม่ได้ทั้งสิ้น เมื่อไม่มีทางเรียกร้องทางอื่นแล้ว จึงอาจฟ้องโดยอาศัยมูลลาภมิควรได้”¹⁶³

นอกจากนี้ ไม่ว่าจะเป็นการฟ้องเรียกทรัพย์สินตามมาตรา 1336 ฐานเป็นเจ้าของทรัพย์สิน หรือตามมาตรา 406 ฐานลาภมิควรได้ จะต้องฟ้องหรือฟ้องแย้งไว้ว่าฟ้องตามหลักกฎหมายใด มิฉะนั้นศาลจะไม่ยกขึ้นวินิจฉัยเองโดยลำพัง เช่น

คำพิพากษาฎีกาที่ 3393/2535 โจทก์ฟ้องเรียกเงินคืนจากจำเลย เนื่องจากโจทก์จ่ายเงินค่าสมนาคุณตอบแทนให้แก่จำเลยรับไปโดยหลงผิด จำเลยให้การว่าไม่ต้องคืนเงินแก่โจทก์ ฟ้องโจทก์ขาดอายุความเพราะโจทก์ฟ้องคดีเกิน 1 ปี นับแต่วันที่โจทก์ทราบถึงการเบิกเงินของจำเลย ดังนี้ คำให้การของจำเลยเป็นคำให้การชัดแจ้งและแสดงเหตุแห่งการขาดอายุความ ชอบด้วย ป.วิ.พ. มาตรา

มาตรา 1330 บัญญัติว่า “สิทธิของบุคคลผู้ซื้อทรัพย์สินโดยสุจริตในการขายทอดตลาดตามคำสั่งศาลหรือคำสั่งเจ้าพนักงานรักษาทรัพย์ในคดีล้มละลายนั้น ท่านว่ามีเสียไปถึงแม้ภายหลังจะพิสูจน์ได้ว่าทรัพย์สินนั้นมีเจ้าของจำเลย หรือลูกหนี้โดยคำพิพากษา หรือผู้ล้มละลาย”

มาตรา 1331 บัญญัติว่า “สิทธิของบุคคลผู้ได้เงินตรามาโดยสุจริตนั้น ท่านว่ามีเสียไปถึงแม้ภายหลังจะพิสูจน์ได้ว่าเงินนั้นมีเจ้าของบุคคลซึ่งได้ออนให้มา”

มาตรา 1332 บัญญัติว่า “บุคคลผู้ซื้อทรัพย์สินมาโดยสุจริตในการขายทอดตลาดหรือในท้องตลาดหรือจากพ่อค้าซึ่งขายของชนิดนั้น ไม่จำเป็นต้องคืนให้แก่เจ้าของแท้จริง เว้นแต่เจ้าของจะชดใช้ราคาที่ซื้อ”

¹⁶³ ไพจิตร บุญญพันธุ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะจัดการงานนอกสั่ง และลาภมิควรได้, พิมพ์ครั้งที่ 5, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2545), หน้า 89.

177 วรรคสองแล้ว ส่วนอายุความที่จำเลยยกขึ้นต่อสู้นั้น ค่อนข้างยบทยกกฎหมายลักษณะใดเป็นหน้าที่ของศาลที่จะยกขึ้นวินิจฉัยเอง

โจทก์ฟ้องอ้างว่า โจทก์จ่ายเงินค่าสมนาคุณตอบแทนให้แก่จำเลยรับไปโดยหลงผิด โจทก์มีหนังสือแจ้งให้จำเลยนำเงินที่รับไปส่งคืน แต่จำเลยเพิกเฉย ขอให้บังคับจำเลยคืนเงินให้โจทก์โดยมิได้บรรยายในฟ้องว่า โจทก์มีสิทธิติดตามเอาเงินคืนจากจำเลยได้อันเป็นการใช้สิทธิตาม ป.พ.พ. 1336 กรณีจึงเป็นเรื่องฟ้องให้คืนเงินฐานลากมิควรได้ มิใช่เป็นการใช้สิทธิติดตามเอาทรัพย์สินคืน เมื่อโจทก์ทำหนังสือทวงถามจำเลยฉบับลงวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2530 ถือว่าโจทก์ทราบว่ามีสิทธิเรียกเงินคืนตั้งแต่วันดังกล่าว โจทก์ฟ้องคดีนี้วันที่ 4 มีนาคม 2531 จึงขาดอายุความตาม ป.พ.พ. มาตรา 419

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3942/2545 โจทก์ทำสัญญาจองซื้อที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างจากบริษัทจำเลย โดยชำระเงิน 274,600 บาท แต่เมื่อถึงวันทำสัญญาจะซื้อจะขายโจทก์เห็นว่าข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมลักษณะเอาเปรียบโจทก์หลายข้อ จึงแสดงเจตนาขอแก้ไขสัญญาให้ถูกต้องและเป็นธรรมเสียก่อนว่าจำเลยจะก่อสร้างให้แล้วเสร็จเมื่อใด จะแบ่งแยกโฉนดพร้อมโอนกรรมสิทธิ์รวมถึงการชำระเงินเมื่อใด ซึ่งล้วนแต่เป็นปกติประเพณีของการซื้อขายที่อยู่ในวิสัยของจำเลยต้องกระทำและกระทำได้ ข้อสัญญาดังกล่าวถือว่าเป็นสาระสำคัญอันจะต้องตกลงกันให้เรียบร้อยก่อน เมื่อจำเลยยอมรับว่ายังไม่ได้แก้ไขสัญญาตามที่โจทก์ขอทุกข้อ โจทก์กับจำเลยจึงยังมีได้มีสัญญาต่อกัน ตาม ป.พ.พ. มาตรา 366 วรรคหนึ่ง สัญญาจะซื้อจะขายยังไม่เกิดขึ้นเงินที่จำเลยรับไว้จึงเป็นการรับโดยปราศจากมูลอันจะอ้างกฎหมายได้ ค่อนข้างให้แก่โจทก์ฐานลากมิควรได้ตาม ป.พ.พ. มาตรา 406 วรรคหนึ่ง พร้อมดอกเบี้ย

ดังนั้น ปัญหาว่า ลักษณะการแสดงออกของบุคคลปัญญาอ่อนดังกล่าวนี้ถือเป็นการแสดงเจตนาในการทำนิติกรรมสัญญาหรือไม่ จึงเป็นปัญหาสำคัญที่มีผลต่อนิติกรรมสัญญาของบุคคลปัญญาอ่อนที่มีความรู้ความเข้าใจเพียงเล็กน้อยหรือมีความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ หรือขาดความรู้ความเข้าใจถึงลักษณะและผลของนิติกรรมสัญญาจะมีผลทางกฎหมายหรือไม่ได้ แต่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทยมิได้บัญญัติไว้ชัดเจนโดยตรงว่า ลักษณะการแสดงออกของบุคคลปัญญาอ่อนดังกล่าวใดบ้างที่จะเป็นการแสดงเจตนาในการทำนิติกรรมสัญญา หากการแสดงออกของเขาถือเป็นการแสดงเจตนาทำนิติกรรมสัญญาแล้ว ย่อมเป็นการก่อภาระหน้าที่ให้บุคคลปัญญาอ่อนต้องผูกพันตามนิติกรรมสัญญาโดยที่ขาดความรู้ความเข้าใจในการทำนิติกรรมสัญญาอย่างดีพอโดยสามารถยกตัวอย่างได้ ดังนี้

ตัวอย่างที่ 1 นาย ข. ซึ่งเป็นบุคคลปัญญาอ่อนได้เอาสร้อยเพชรของคนซึ่งมีราคา 15,000 บาท ไปจำหน่ายเป็นประกันหนี้เงินกู้ระหว่างนาย ก. กับนาย ค. เป็นจำนวนเงิน 20,000 บาท โดยคิดว่าคนสามารถนำสร้อยเพชรคืนกลับมาได้เสมอ ไม่ว่าหนี้เงินกู้ระหว่างนาย ก. กับนาย ค. จะถึงกำหนดหรือไม่ก็ตาม ดังนั้น เขาจึงตัดสินใจทำสัญญาจำหน่าย กรณีเช่นนี้จะถือว่า นาย ข. ได้มีการแสดงเจตนาทำสัญญาจำหน่าย เพราะได้มีการแสดงออกถึงความคิดความต้องการหรือเจตนาของตนแล้ว หรือยังถือไม่ได้ว่านาย ข. ได้มีการแสดงเจตนาทำสัญญา เนื่องจากนาย ข. ไม่เข้าใจถึงสัญญาจำหน่ายเลยว่าเป็นอะไร สัญญาจำหน่ายก็ไม่มีผลทางกฎหมาย

ตัวอย่างที่ 2 นาย ก. ซึ่งเป็นบุคคลปัญญาอ่อนได้รับทรัพย์สินมรดกมาเป็นจำนวนเงิน 600,000 บาท ต่อมา นาย ก. ก็ได้ทำสัญญาขายฝากบ้านกับนาย อ. ซึ่งเป็นเจ้าของบ้านในราคา 500,000 บาท เพราะอยากได้บ้านของนาย อ. แต่ได้ทำไป โดยที่ไม่รู้และไม่เข้าใจว่าสัญญาขายฝากบ้านนั้น นาย อ. ซึ่งเป็นผู้ขายมีสิทธิไถ่บ้านคืนได้ภายใต้ข้อบังคับของสัญญาขายฝาก กรณีเช่นนี้จะถือว่านาย ก. ได้แสดงเจตนาเข้าทำสัญญาด้วยหรือไม่ หากเป็นการแสดงเจตนาแล้วเพราะมีการแสดงออกในสิ่งที่ตนต้องการแล้ว สัญญาขายฝากก็เกิดขึ้นตามกฎหมาย แต่หากเป็นการขาดเจตนาเพราะทำไปโดยที่ไม่รู้และไม่เข้าใจถึงลักษณะและผลของสัญญาขายฝาก สัญญาขายฝากก็ไม่เกิดขึ้นตามกฎหมาย

ตัวอย่างที่ 3 นายเอกซึ่งเป็นบุคคลปัญญาอ่อนถูกฟ้องข้อหาว่าไปทำร้ายร่างกายนายโท เพื่อนบ้านของนายเอก พี่สาวของนายเอกจึงให้บุคคลปัญญาอ่อนจ้างนายตรีว่าความแตกต่างให้ นายเอกเซ็นไปโดยไม่รู้และไม่เข้าใจว่านายตรีจะมาเป็นทนายความช่วยแก้ต่างในคดีให้ตน กรณีเช่นนี้ถือได้หรือไม่ว่า สัญญาเกิดขึ้นแล้วเพราะนายเอกซึ่งเป็นบุคคลปัญญาอ่อนมีการแสดงเจตนาแล้วในการทำสัญญาจ้างว่าความหรือขาดเจตนาที่จะทำสัญญาจ้างว่าความเนื่องจากนายเอกไม่รู้เรื่องถึงลักษณะและผลของสัญญาจ้างว่าความเลย

ตัวอย่างที่ 4 นางสาวโพ ซึ่งเป็นบุคคลปัญญาอ่อนถูกจ้างให้ทำงานบ้านในสถานที่แห่งหนึ่งซึ่งห่างไกลความเจริญ นางสาวโพตกลงรับจ้างให้เพราะรู้ว่าเซ็นสัญญาแล้วจะได้ทำงานและได้เงินแต่ไม่รู้จักสถานที่แห่งนั้นเลยว่าเป็นที่ที่ห่างไกลความเจริญซึ่งอาจก่อให้เกิดอันตรายหรือความเสียหายใดๆต่อตนเองได้ เช่น ถูกปล้นทรัพย์ ฆังทรัพย์ ฯลฯ กรณีเช่นนี้จะถือว่านางสาวโพได้แสดงเจตนาของคนที่ทำงานแล้วได้หรือไม่ ถ้าถือว่าการแสดงเจตนา สัญญาจ้างแรงงานก็มีผลทางกฎหมาย แต่หากถือไม่ได้ว่าเป็นการแสดงเจตนา สัญญาจ้างแรงงานก็จะยังไม่เกิดขึ้น ไม่มีผลทางกฎหมาย

ตัวอย่างที่ 5 นายหนึ่งซึ่งเป็นบุคคลปัญญาอ่อน ได้ตกลงแบ่งทรัพย์สินมรดกไปโดยรู้แต่ว่าคุณได้ทรัพย์สินใดบ้างจำนวนเท่าไร แต่มิได้รู้ว่าทรัพย์สินทั้งหมดมีเท่าไร ใครจะมีสิทธิได้บ้าง และคุณมีสิทธิได้เท่าไร กรณีเช่นนี้ จะถือได้ว่าเขาแสดงเจตนาที่จะตกลงแบ่งทรัพย์สินมรดกด้วยแล้ว ทำให้สัญญาตกลงแบ่งทรัพย์สินมรดกมีผลทางกฎหมายหรือขาดเจตนา เพราะเขาไม่เข้าใจถึงลักษณะและผลของการตกลงแบ่งทรัพย์สินมรดกอย่างแท้จริง ซึ่งจะส่งผลทางกฎหมายไปในทางตรงกันข้าม

ตัวอย่างที่ 6 นายวันซึ่งเป็นบุคคลปัญญาอ่อนรู้ว่าพินัยกรรมคือการกำหนดสิ่งต่างๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินไว้ และจะมีผลเมื่อตนตาย จึงได้เขียนพินัยกรรมขึ้นว่าจะเอาบ้านหลังที่ตนอยู่แต่มีใช้ของตอนนี้ยกให้แก่น้องสาวของตน เอาเงินที่ตนเก็บไว้เนื่องจากเป็นรายได้จากการรับจ้างทำงานบ้านในแต่ละวันยกให้แก่พี่ชายของตน กรณีเช่นนี้จะถือได้หรือไม่ว่านายวันได้แสดงเจตนาในการทำพินัยกรรมขึ้นแล้ว

สำหรับประเด็นปัญหาในการแสดงออกของบุคคลปัญญาอ่อนที่มีความรู้ความเข้าใจเพียงเล็กน้อย หรือมีความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ หรือขาดความรู้ความเข้าใจถึงลักษณะและผลของนิติกรรมสัญญา นั้นเป็นการแสดงเจตนาในการทำนิติกรรมสัญญาแล้วหรือไม่ เป็นประเด็นที่สำคัญที่มักถูกมองข้ามไปเมื่อมีคดีขึ้นสู่ศาล เนื่องจากมิได้มีบทบัญญัติชัดเจนโดยตรงเกี่ยวกับลักษณะการแสดงออกของบุคคลปัญญาอ่อนว่าเป็นการแสดงเจตนาในการทำนิติกรรมสัญญาหรือไม่ ทำให้ไม่มีการแสดงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการแสดงเจตนาของบุคคลปัญญาอ่อนต่อศาล แต่กลับแสดงข้อเท็จจริงเฉพาะด้านความสามารถในการทำนิติกรรมสัญญาของบุคคลปัญญาอ่อนเท่านั้น ว่าบุคคลปัญญาอ่อนที่บรรลุนิติภาวะแล้ว และมีได้เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถนั้นเป็นบุคคลวิกลจริตตามมาตรา 30 โดยมีได้แสดงว่าบุคคลปัญญาอ่อนเป็นบุคคลที่ไม่สามารถเข้าใจหรือแสดงเจตนาได้ เพราะขาดความเข้าใจในลักษณะและผลของนิติกรรมสัญญา และหากการแสดงข้อเท็จจริงเฉพาะด้านความสามารถนั้นกลับมีผลเป็นว่าบุคคลปัญญาอ่อนที่บรรลุนิติภาวะแล้ว และมีได้เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถนั้น มิได้เป็นบุคคลวิกลจริตตามมาตรา 30 แต่ยังคงขาดความสามารถในการดูแลจัดการทรัพย์สินของตน แล้วไม่มีการแสดงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการแสดงเจตนาดังกล่าวด้วย ก็จะทำให้นิติกรรมสัญญาของบุคคลปัญญาอ่อนมีผลสมบูรณ์ บุคคลปัญญาอ่อนกลายเป็นบุคคลที่มีความสามารถเต็มที่ในการทำนิติกรรมสัญญา ทั้งๆ ที่ในความเป็นจริงมิได้เป็นเช่นนั้น

4.3. ปัญหาเกี่ยวกับความไม่สุจริตของคู่สัญญา

เนื่องจากบุคคลปัญญาอ่อนที่มีอายุครบ 20 ปีบริบูรณ์หรือบรรลุนิติภาวะแล้ว ยังคงมีพัฒนาการต่างๆที่ไม่สมวัย ถูกชักชวนง่าย ไม่สามารถจัดการงานต่างๆ ได้ด้วยตนเองหรือจัดการไปในทางที่อาจเสื่อมเสียต่อทรัพย์สินของตนหรือของครอบครัวได้ แต่มิได้เป็นบุคคลวิกลจริต และหากมิใช่บุคคลที่ศาลสั่งให้เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถตามมาตรา 32 ทำให้ไม่มีผู้พิทักษ์เป็นผู้ทำนิติกรรมสัญญาแทน (ในกรณีที่มีคำสั่งศาล) หรือให้ความยินยอมในการทำนิติกรรมสัญญาของบุคคลปัญญาอ่อนดังกล่าว แล้วแต่กรณี จึงอาจทำให้บุคคลปัญญาอ่อนถูกเอาเปรียบจากคู่สัญญา และได้รับความเสียหายได้โดยง่ายมากกว่าบุคคลปกติ

ทั้งนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทยก็ได้บัญญัติชัดเจน โดยตรงว่าสัญญาของบุคคลปัญญาอ่อนที่เกิดจากความไม่สุจริตของคู่สัญญา ซึ่งรู้ดีว่าบุคคลปัญญาอ่อนได้ทำสัญญาไปโดยที่มิมีความรู้ความเข้าใจเพียงเล็กน้อยหรือมีความรู้เท่าไม่ถึงการณ์หรือขาดความรู้ความเข้าใจถึงลักษณะและผลของนิติกรรมสัญญา แล้วทำให้เกิดความเสียหายหรืออาจเกิดความเสียหายต่อบุคคลปัญญาอ่อนนั้น จะมีผลทางกฎหมายอย่างไร ซึ่งสามารถยกตัวอย่างประกอบได้ดังนี้

ตัวอย่างที่ 1 นายช้างเป็นพนักงานขายโทรศัพท์มือถืออยู่ในร้านแห่งหนึ่ง พอรู้ว่าผู้ซื้อนั้นเป็นบุคคลปัญญาอ่อนก็เสนอขายในราคาที่แพงกว่าที่ตั้งขายอยู่ที่ ดั่งนี้ถือได้ว่า นายช้างไม่สุจริตคิดจะเอาเปรียบบุคคลปัญญาอ่อนแล้ว และบุคคลปัญญาอ่อนซึ่งเป็นผู้ที่หลงเชื่อคนง่าย ไม่ได้ใช้ความคิดของตนเองพิจารณาว่าราคาที่นายช้างเสนอนั้นแพงเกินไป หรือไม่ตรงกับที่คิดไว้แล้ว ได้ตกลงซื้อโทรศัพท์มือถือในราคาที่แพงกว่าที่คิดไว้ ในกรณีนี้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทยมิได้บัญญัติไว้ชัดเจน โดยตรงว่าสัญญาซื้อขายโทรศัพท์มือถือระหว่างนายช้างกับบุคคลปัญญาอ่อนที่เกิดจากความไม่สุจริตของนายช้าง ทำให้บุคคลปัญญาอ่อนเสียเปรียบ จะมีผลทางกฎหมายอย่างไร

ตัวอย่างที่ 2 นายตึกซึ่งเป็นบุคคลปัญญาอ่อนขายสร้อยคอเส้นหนึ่งให้แก่ นาย ค. ในราคา 300 บาท โดยไม่รู้ว่าสร้อยเส้นนั้นทำมาจากอะไร หรือไม่ได้คิดว่าขายไปแล้วจะขาดทุนหรือไม่ ปรากฏว่านาย ค. เห็นแล้วคิดว่าเป็นสร้อยทองแท้ และรู้ดีว่านายตึกเป็นบุคคลปัญญาอ่อน ไม่มีทางสงสัยหรือทราบดีว่าเป็นทองแท้ จึงนั่งเฉยไม่บอกบุคคลปัญญาอ่อน แล้วก็ตกลงซื้อมาในราคา 300 บาท เช่นนี้ถือได้ว่า นาย ค. ไม่สุจริต อาจทำให้เกิดความเสียหายแก่นายตึก แล้วสัญญาซื้อขายสร้อยคอระหว่างนายตึกซึ่งเป็นบุคคลปัญญาอ่อนกับนาย ค. จะมีผลทางกฎหมายอย่างไร

ตัวอย่างที่ 3 นาย ง.จ้างบุคคลปัญญาอ่อนมาทำงานในสำนักงานของตน โดยใช้ให้ถ่ายเอกสาร เช็ดถูพื้น ถ้างาน ดัดหมึก ถ้างห้องน้ำ ทุกวันโดยจ่ายค่าตอบแทนเพียงวันละ 80 บาท เช่นนี้ถือได้ว่านาย ง.เอาเปรียบ ไม่สุจริตต่อบุคคลปัญญาอ่อน แล้วสัญญาจ้างแรงงานระหว่างนาย ง. และบุคคลปัญญาอ่อนจะมีผลทางกฎหมายอย่างไร

ตัวอย่างที่ 4 เจ้าหนี้ของนาย ค.ซึ่งเป็นบุคคลปัญญาอ่อนยอมปลดหนี้จำนวน 10,000 บาท ให้แก่นาย ค.บุคคลปัญญาอ่อนจะต้องมาทำความสะอาดบ้านให้ตลอด 5 ปี เช่นนี้ถือได้ว่าเจ้าหนี้เอาเปรียบ ไม่สุจริตต่อบุคคลปัญญาอ่อนแล้ว การปลดหนี้ระหว่างนาย ค. กับเจ้าหนี้จะมีผลทางกฎหมายอย่างไร

ตัวอย่างที่ 5 เจ้าของร้านขายของเล่นนิ่งเฉยไม่บอกว่าสินค้าของตนมีตำหนิตต่อบุคคลปัญญาอ่อน แล้วยังขายในราคาที่แพงเมื่อรู้ว่าผู้ซื้อคือบุคคลปัญญาอ่อน เช่นนี้เป็นการเอาเปรียบและไม่สุจริตต่อบุคคลปัญญาอ่อนแล้ว ดังนี้ สัญญาซื้อขายจะมีผลทางกฎหมายอย่างไร

ตัวอย่างที่ 6 เพื่อนบ้านของบุคคลปัญญาอ่อนได้ต่อเติมรั้วน้ำฝนที่บ้านของตนแต่ได้ต่อเติมโดยปล่อยให้รั้วน้ำฝนไปทางบ้านของบุคคลปัญญาอ่อน เมื่อฝนตกน้ำจะไหลลงไปที่บ้านของบุคคลปัญญาอ่อน เช่นนี้เป็นการเอาเปรียบและไม่สุจริตต่อบุคคลปัญญาอ่อนแล้ว ดังนี้ การต่อเติมรั้วน้ำฝนจะมีผลทางกฎหมายอย่างไร

ตัวอย่างที่ 7 เจ้าหนี้ของนายเขียวรู้ว่านายเขียวเป็นบุคคลปัญญาอ่อน จึงให้นายเขียวเซ็นรับรองสภาพหนี้ โดยเขียนราคาไม่ตรงกับจำนวนหนี้ เช่นนี้เป็นการเอาเปรียบและไม่สุจริตต่อบุคคลปัญญาอ่อนแล้ว ดังนี้ การรับรองสภาพหนี้จะมีผลทางกฎหมายอย่างไร

ตัวอย่างที่ 8 นายงาซึ่งเป็นบุคคลปัญญาอ่อนถูกเพื่อนซึ่งรู้ว่านางงาเป็นบุคคลปัญญาอ่อนชักชวนให้แลกนาฬิกาขี้หื้อ Relax ราคา 80,000 บาท กับโทรศัพท์มือถือขี้หื้อ Next ราคา 5,000 บาท นางงาก็ยอมแลกให้เพราะอยากได้โทรศัพท์มือถือมากกว่านาฬิกาของตนแต่ไม่ได้พิจารณาถึงราคาของทรัพย์สินเลยซึ่งมีพฤติการณ์ที่ห่างจากบุคคลปกติธรรมดา เช่นนี้ถือได้ว่าเพื่อนของนางงาเอาเปรียบและไม่สุจริตแล้ว ดังนี้ สัญญาแลกเปลี่ยนจะมีผลทางกฎหมายอย่างไร

เมื่อตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทยมิได้บัญญัติชัดเจน โดยตรงถึงสัญญาของบุคคลปัญญาอ่อนที่เกิดจากความไม่สุจริตของกลุ่มสัญญา ซึ่งรู้ด้วยว่าบุคคลปัญญาอ่อนได้ทำสัญญาไป

โดยที่มึ่ควมร้ควมเข้ใจเพ้ยงเล้กน้อยหรือมึ่ควมร้เท้ไม่ถ้งการณ์หรือขาคควมร้ควมเข้ใจถ้ถึงถ้ษณะและผลของน้ติกรรมส้ญญา แล้วทำให้เก้คควมเส้ยหายหรืออ้งเก้คควมเส้ยหายค้บุคคลปัญญาอ้อนน้ัน จะมึ่ผลทางกฎหมยอ้ยงไร ด้งน้ี จ้งเก้คปัญหาได้ ในกรณีท้หากค้ส้ญญาอ้ีกฝ้ายไม่สุจรีค้ร้ว่าทำส้ญญากับบุคคลปัญญาอ้อนและทำให้เก้คควมเส้ยหายหรืออ้งเก้คควมเส้ยหายกับบุคคลปัญญาอ้อนแล้ว น้ติกรรมส้ญญาระหว้างบุคคลปัญญาอ้อนกับค้ส้ญญาอ้ีกฝ้ายท้ไม่สุจรีค้น้ันควรมึ่ผลทางกฎหมยอ้ยงไร เพ้อให้เก้คควมซ้คเจนเก้ยวกับการค้้มครองบุคคลปัญญาอ้อนในการทำน้ติกรรมส้ญญา